

SERRA D'OR

759

MARÇ 2023 · 7 €

Seixanta anys del Museu
de Montserrat

Xavier Caballé

Conversa amb Eva Baltasar

Eva Comas Arnal

Raimon.

60 anys d'«Al vent»

Vicent Sanchis

Miquel Pujadó

Alfons Olmo

ENCARA POPULAR?

FESTA I CULTURA D'ARREL
A LA CATALUNYA
DEL SEGLE XXI

Bienve Moya
Oriol Cendra
Jordi Lara
Alba Galan i Garcia

ISSN 0037-2501

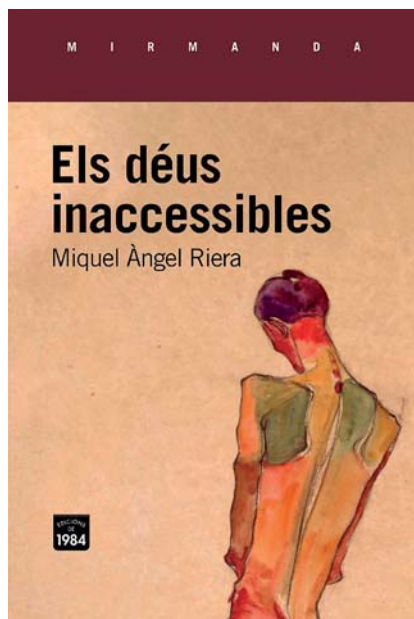
00759

9 770037 250006

Tria personal

per Vicenç Llorca

Miquel Àngel Riera

Els déus inaccessibles

Edicions de 1984, Barcelona, 2022.

He de confessar el gran plaer que m'ha causat passejar per les llibreries i trobar entre les novetats la novel·la de Miquel Àngel Riera *Els déus inaccessibles*. L'abril de 1987 va aparèixer la primera edició i, de seguida, va obtenir una gran acollida entre la crítica i el públic. D'aquesta manera, l'any següent va merèixer el Premi Nacional de Literatura Catalana. Arran d'això, la revista «Lletra de Canvi» em va encarregar l'estiu del 1988 una entrevista amb l'autor. Va sortir aquell octubre i la vaig intitular «Nada se puede contra el ángel», prenent significativament la citació de Jorge Guillén que encap-

çala la novel·la. Llavors, vaig quedar fascinat per la bellesa de la seva prosa i per la profunditat a l'hora de plantejar temes cabdals per comprendre l'ànima humana.

Des d'aquell moment, he estat un investigador i crític assidu del corpus literari de Riera. L'any 1995 vaig publicar un assaig, *Salvar-se en la paraula. Aproximació a la novel·lística de Miquel Àngel Riera*, en què, entre altres coses, vaig proposar dues etapes en l'evolució de l'autor. En una primera, trobem el que anomeno la tetralogia Milà, composta per les seves primeres quatre novel·les: *Fuita i martiri de sant Andreu Milà* (1973), *Morir quan cal* (1974), *L'endemà de mai* (1978) i *Panorama amb dona* (1983). Un fris meravellós que reflexiona sobre la condició humana amb el teló de fons de la guerra civil a Mallorca des del nucli interior de la seva pagesia. La segona etapa la inaugura precisament *Els déus inaccessibles* i forma un conjunt molt interessant amb la novel·la següent, *Illa Flaubert*, apareguda el 1990 després d'haver obtingut el Premi Josep Pla. Vaig poder saber del mateix autor la intenció d'escriure una altra novel·la que, en qualsevol cas, ja no va poder elaborar. La seva mort el 1996 va representar un cop dur per a les lletres catalanes.

Els déus inaccessibles i *Illa Flaubert* —reeditada recentment també per Edicions de 1984— configuren una etapa de maduresa en què el tema de l'home en funció del conflicte de la convivència s'aborda ja no des del

context històric d'una guerra, sinó de dos temes abstractes tractats com a valors absoluts de l'existència humana: la bellesa i el paper de la voluptuositat (*Els déus inaccessibles*) i la mort i l'intent d'aturar el temps (*Illa Flaubert*). I ho fa aconseguint dimensionar Mallorca com a illa literària d'abast universal on ressonen les veus d'autors com Thomas Mann o Gustave Flaubert. Literatura en majúscula.

Esteve Miralles

El meu amic

Angle, Barcelona, 2022.

Esteve Miralles (Sabadell, 1964) ha anat confegint sense pressa i a consciència la seva trajectòria literària.

De fet, l'anterior novel·la, *Núvol*, data de 2001. Més tard, publica el dietari *Retrobar l'ànima* (2013) i els poemes *Com si tinguessis temps* (2014) i *Ulls al bosc* (2019). L'aparició d'*El meu amic* representa, doncs, una fita important en un camí que, això no obstant, troba la seva font originària a la dècada dels anys vuitanta del segle XX, quan, entre altres iniciatives culturals, participa en l'*Antologia Poètica Universitària 1985*, on vam coincidir un grup d'escriptors que fèiem les nostres primeres passes. Si cito aquest context és perquè, en certa mesura, il·lustra un dels aspectes clau del llibre: la reflexió sobre la dimensió històrica d'aquella dècada en contraposició a la segona del segle XXI. Els interrogants plantejats en la citació de Kazuo Ishiguro sobre el record i l'oblit d'una nació a l'encapçalament no poden ser més reveladors. Miralles desenvolupa en el marc històric de la Catalunya contemporània temes fonamentals per comprendre el present, com el de l'amnèsia col·lectiva o la justícia frustrada. El gran repte: com preservar la innocència en un món condicionat per l'abús de poder.

La trama és simple. Un historiador que es defineix significativament «en crisi» investiga sobre la desaparició d'un amic. Es produeixen així revelacions sobre la seva vida amorosa i sobre un entorn familiar caracteritzat per difícils equilibris entre un comportament correcte i la corrupció en el passat. L'estructura de la novel·la està intel·ligentment plantejada en

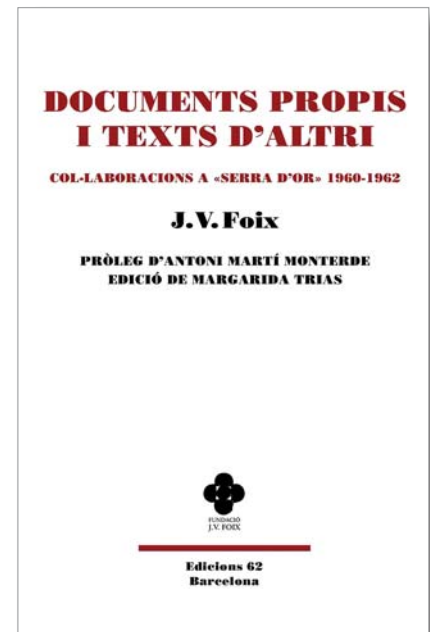
quatre parts: «Subtilitat», «Candor», «Tornar-hi» i «Tornar-s'hi». Cadascuna conté seccions que es desenvolupen a través de breus capítols numerats correlativament. Aquesta distribució m'ha fet pensar en la cronologia numèrica d'un altre llibre on també destaca la paraula *amic*: el *Llibre d'Amic e Amat* de Ramon Llull. Miralles, però, a diferència del místic mallorquí, construeix el sentit a partir dels buits que el trencaclosques de les parts planteja, tot adoptant una narrativa d'aparença objectiva, gairebé notarial. D'aquí, les frases curtes i contundents en el marc d'un estil asindètic. Com un cirurgià, el narrador dissectiona les diferents parts del cos social que conté l'obra amb citacions rellevants, com la d'*El príncep* de Maquiavel. I ho duu a terme mitjançant uns personatges amb noms sintagmàtics com la Poeta incapaç, l'Home de goma, etc. A *El meu amic*, Esteve Miralles reïx a crear una novel·la original que conté una pregona reflexió ètica sobre el que som com a societat.

J.V. Foix

Documents propis i texts d'altri. Col·laboracions a «Serra d'Or» 1960-1962

Pròleg d'Antoni Martí Monterde
Edició de Margarida Trias
Edicions 62, Barcelona, 2023.

La grandesa de J.V. Foix com a poeta no ha d'amagar un altre gènere en què va excel·lir amb llum pròpia: l'ar-

ticulisme literari. La seva tasca dins el camp del que avui anomenariem genèricament periodisme cultural va ser especialment intensa entre els vint-i-tres i els quaranta-tres anys d'edat. En aquest període, va ser redactor de revistes tan emblemàtiques avui dia dins la història de la literatura com «L'Amic de les Arts» (publicada mensualment a Sitges entre 1926 i 1929), o bé de pàgines literàries, com la del diari «La Publicitat», on va desenvolupar la secció «Meridians». La guerra civil va interrompre aquesta línia de treball que va reprendre progressivament al tombant de la dècada dels cinquanta als seixanta del segle passat. Bona part d'aquests textos els va recollir al volum *Allò que no diu* «La Vanguardia» (1970). En aquest

context, va escriure també entre 1960 i 1962 a la secció «Lletres» de la revista «Serra d'Or». La Fundació J.V. Foix ha impulsat la recuperació d'aquesta part de l'articulisme de Foix al volum *Documents propis i texts d'altri*, amb edició a cura de Margarida Trias i pròleg d'Antoni Martí Monterde.

Es tracta d'un conjunt molt atractiu, si més no per dues raons. En primer lloc, mostra la continuïtat del pensament literari català a la dècada dels seixanta, malgrat la interrupció de la guerra, gràcies, entre altres, a iniciatives com la revista «Serra d'Or». I en segon lloc, representa un fris sensacional de reflexió sobre literatura. El poeta agrupava els articles en dues seccions, segons si es tractava de literatura forana —«Texts d'altri»— o bé de la pròpia tradició —«Documents propis»—. El conjunt resultant és d'un interès excepcional. Trobem textos, entre altres, sobre Paul Valéry, Jordi Pere Cerdà, Tennessee Williams..., així com reflexions com «Els clàssics i els romàntics», «Poesia és coneixença», «Poesia és comunicació»... Que Foix és un magnífic seguidor de l'actualitat cultural, ho demostren articles com «Cal tornar a l'estil ceinyit i a l'ofici, o res no pot durar, si és mal escrit», on es fa ressò del gir crític que representa l'aparició de la revista «Tel Quel», o bé «La “beat generation” i els joves escriptors americans», on reflexiona sobre la nova generació literària, el concepte de *beat* i la recerca de valors ètics i espirituals, alhora que cita autors com Kerouac. Mirada, doncs, profunda que analitza, relaciona i sintetitza pensament amb una prosa àgil i rica en matisos. Diu Monterde al pròleg que, en certa mesura, es pot parlar «sense gaires recances, de literatura comparada a la premsa, i a la pròpia obra».

Lluís Calvo

Cor pirinenc.

El poema de Fontalba i Gotanegra
Leonard Muntaner, Palma, 2022.

En obrir *Cor pirinenc*, un mapa amb la ruta entre Benasc i el cap de Creus il·lustra el viatge que els dos protagonistes, en Fontalba i en Gotanegra, porten a terme al llarg del Pirineu. Que, tot seguit, els tres-cents setanta-cinc decasíl·labs del «Preludi» situïn el lector a Prada, als peus del Canigó, resulta significatiu: és en aquest cim que Verdaguer va situar simbòlicament el cor de la literatura catalana moderna. I, ara, Fontalba demana a l'escriptor Calvo que relati aquest periple: «Fes-ne novel·la, / o encara molt millor: contalla en vers.» Quines són les raons que van impulsar dos anys abans de la trobada a dur a terme aquesta travessa? N'hi ha més d'una: «La llibertat, el vagareig, l'acuit / de la fugida, el somni. Tot pesava», així com afeccions personals: «En Fontalba volia recercar / paraules pirinenques mig perdudes / i en Gotanegra, plantes singulars.»

I el poeta, seguint la premissa que «El món va començar amb tres paraules: / llum, Pirineu i camí [...]», accepta el repte amb una condició: «Sols heu de recordar, feu-ne memòria, / el sant i senya que es perfà en tres mots: / llum, Pirineu i camí. I ara, seguïu-me.»

Al lector li esperen cinquanta-dos dies de trajecte intens per la geografia pirinenca «narrada» poèticament a través de sis mil cent trenta-tres versos estructurats en catorze cants que proposen la reinvençió d'una èpica contemporània, no exempta d'ironia ni de múltiples referències literàries i artístiques, com es pot observar al darrer cant a propòsit del Port de la Selva i Cadaqués. I, tanmateix, l'aventura intel·lectual del llibre no acaba aquí. Lluís Calvo culmina l'obra amb un epíleg: «Els copistes del cel i els pastors de l'obaga». Es tracta d'un assaig sobre la literatura pirinenca que vol tancar el llibre amb una invitació a recomençar l'experiència de la lectura. Autors i autores nascuts o vinculats al territori pirinenc al llarg del temps apareixen en les pàgines a través d'una proposta cronològica, tot configurant un mapa de creativitat entorn del Pirineu. Calvo, que deu l'origen del títol del llibre a un poema seu inclòs a *Ancestral* (2019), duu a terme tant al vers com a l'epíleg final un vast exercici de reflexió sobre la construcció del mite pirinenc en l'imaginari literari català i, més enllà encara, sobre la mateixa noció de mite en el context de les coordenades culturals de la nostra època. Des d'aquesta perspectiva, *Cor pirinenc* condueix a «la idealització i les exaltacions postremes en un temps postmodern». Ens trobem, doncs, davant d'una obra ambiciosa que expressa perfectament el compromís de Lluís Calvo amb la poesia i el pensament.